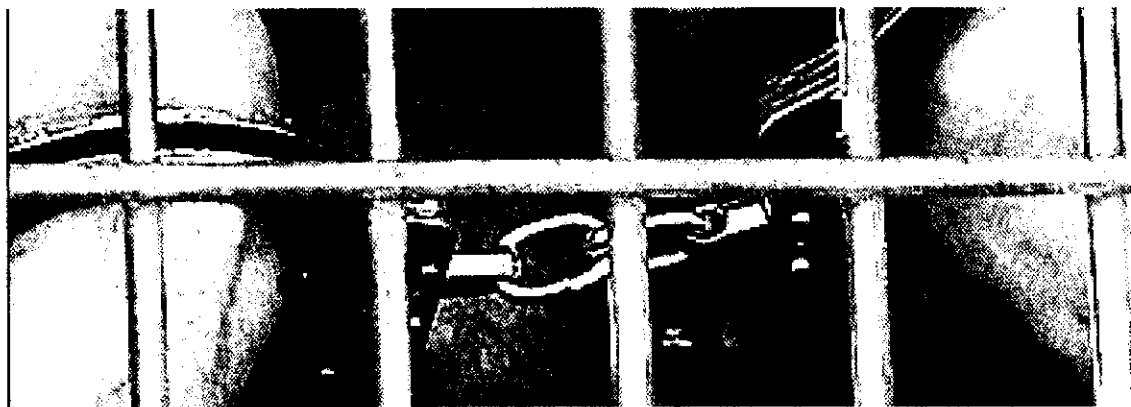

آسیب های ناشی از مجازات زندان

کبری مجیدی بیدگلی - کارشناس ارشد فلسفه غرب
سمیه صفاکیش کاشانی - کارشناس فقه و حقوق

بخش دوم و پایانی

◆ خصوصیات مجازات زندان

از جرم در نظر گرفته شود.^۴

علمای علم حقوق برای مجازات ها خصوصیات عدیده ای را بر شمرده اند تا بدینوسیله ضمن تشریح اساس مجازات بتوانند آن را از اقدامات تامینی و تربیتی متمایز بگردانند. این خصوصیات عبارتند از:

اول: خصوصیت ترهیبی و رنج آور بودن

شاید بتوان گفت که این خصوصیت اولین و قدیمی ترین خصیصه ای است که بشر برای مجازات شناخته است. کیفرها، شکنجه ها، و عذاب های شدیدی که از روزگاران پیش تا به امروز درباره مجرمین اجرا شده است، نشأت گرفته از همین خصوصیت می باشد. امروزه نیز عده زیادی از حقوقدانان را نظر بر این است که مجرم از نظر امنیتی مسئول و مقصر است.^۱ بنابراین می بایست با تحول رنج و سختی امکانات عمل خود را باز دهند تا بدین وسیله هم حسن انتقام جویی مردم جامعه تسکین یابد و هم تحمل رنج شدید کیفر وجود مجرمین را پاک کرده و موجبات اصلاح اخلاقی و بازگشت آنان به اجتماع را فراهم آورد. ترهیب از نظر لغوی به معنای ترساندیدن دیگری می باشد^۲ و مجازات ترهیبی را کیفری گویند که مستقیماً به بدن مجرم وارد می شود مانند شلاق^۳.

سزار بکاریا اظهار می دارد: برای آن که کیفر تاثیر مطلوب داشته باشد کافی است که رنج حاصل از آن بیش از سودی باشد که از جرم عاید می شود و برای این رنج بیشتر باید اثر قطعی کیفر و ناکامی از تحصیل سود حاصل

دوم: خصیصه ترذیلی (رسوا کننده)

این خصوصیت، ویژگی بارز و آشکار متمایز کننده مجازات از اقدامات تامینی و تربیتی می باشد. حقوقدانان جزا را عقیده بر ایناست که رسوا کردن مجرم ضروری است تا بدین وسیله کسانی که از آبرو و شخصیت اجتماعی برخوردار بوده و جایگاه ویژه ای در جامعه دارند ب ارتکاب جرم شرافت تحصیل شده خود را به باد ندهند.^۵

ژرمی بنتام به این خصیصه توجه کامل داشت و برای محکومین به حبس دو نوع زندان را پیشنهاد کرده بود. حبس دائم که برای مجرمین خطرناک است و باید زندان در مرکز شهر با دیواری های بلند و سیاه باشد و حبس موقت که زندانیان بتوانند از همه طرف زندان را رویت کنند و ملاقات عموم نیز آزاد باشد.^۶

سوم: خصیصه مشخص بودن

این خصیصه یکی از نتایج قرار داد اجتماعی است چرا که انسان ها به موجب قرارداد اجتماعی هدفشان تنها واگذاری بخشی از آزادی های خود به یک مقام عالی یعنی قانونگذار می باشد.^۷

مشخص بودن مجازات های از نظر پیشگیری عام و خاص ارتکاب جرم نیز کاملاً موثر می باشد زیرا از یک طرف افراد جامعه با آگاهی کامل از جرم و میزان مجازات عملکرد خود را تنظیم کرده و از طرف دیگر چون با وقوف

کامل از میزان کیفر مرتکب جرم شده اند واکنش جامعه را نوعی ظلم و اجحاف در حق خود نمی دانند در حالی که اگر جامعه آن ها را به غیر از میزان مشخص کیفر نماید در افراد نوعی حس استضعاف و مظلوم نمایی ایجاد شده که ممکن است آن ها را به قصد انتقام به سمت ارتکاب جرم سوق دهد. البته این خصوصیت با اصل فردی بودن مجازات ها که مورد قبول حقوقدانان امروز جهان است منافات دارد چرا که به موجب این اصل - مجازات کردن دو نفر برای ارتکاب جرم واحد به یک میزان - خلاف عدالت می باشد.

چهارم: خصیصه قطعیت

این ویژگی نیز وجه تمایز مجازات ها از اقدامات تامینی و تربیتی می باشد. اقدامات تامینی و تربیتی نسبت به اشخاصی که در جامعه حالت خطرناک دارند اعمال می شود و از آنجایی که جنبه درمان دارند قابل تغییر نیز می باشند ولی حکم محکومیت به مجازات پس از آن که به مرحله نهایی رسید و راهی برای تجدید نظر در آن وجود نداشت به صورت قطعی در می آید و قابل تبدیل و تعویض نیست.^۹

بر مبنای دیالکتیک (امنیت - قطعیت) هر چه درجه قطعی بودن مجازات ها بیشتر باشد امنیت موجود در جامعه نیز افزایش خواهد یافت و در همین راستا چنانچه بتوان درجه قطعی بودن مجازات را افزایش داد می توان به همان نسبت از میزان آن کاست.^{۱۰}

◆ آسیب شناسی زندان

(آسیب های ناشی از مجازات زندان)

۱- تاثیر سوء بر شخصیت زندانی

زندانی در داخل زندان فرصت زیادی برای استفاده از فکر و قوه تخیل خود دارد اگر این نیرو در جهت مثبت و در راه اصلاح او به کار گرفته نشود قطعاً از این نیرو در جهت خلاف و ارتکاب بزه استفاده خواهد کرد.^{۱۱} در مصاحبه هایی که به زندانیان صورت گرفته احساس خود را هنگام اجرای مجازات اینگونه تشریح کرده اند:

۱- احساس حقارت و دلتنگی

۲- اضطراب و نگرانی

۳- عذاب روحی

۴- ترس

۵- بهت زدگی

۶- افسردگی روحی

۷- بی خیالی در مورد افراد سابقه دار^{۱۲}

از سویی باید تاکید نمود که زندان تاثیر عمیقی بر روح و روان زندانی بر جای می گذارد. این تاثیر شاید سالیان دراز پس از زندان نیز باقی بماند. منتقل شدن به زندان تنها یک انتقال فیزیکی نیست بلکه زندانی تازه مجازات شده کسی است که از وضعیت از مجازات به وضعیت دیگری پا گذاشته است و از این رو به دنبال هویت جدیدی است که خود را با وضعیت و موقعیت تازه سازگار نماید.^{۱۳} بخشی از این هویت با برچسبی که جامعه به او می زند

شکل می گیرد و مابقی آن در ابتدا با افرادی است که با آنها به سر خواهد برد و به همین علت است که زندان را آموزشگاه بزهکاری نام نهاده اند که فرد از طریق یافته های داخل زندان زمینه بزهکاری و تکرار جرم را کما و کیفاً فرا می گیرد.^{۱۴}

همچنین اجر دو عامل آزادی عمل زندانیان و تجمع تعداد زندانی مجرم و ناسازگار با جامعه را که باعث اندیشه مجرمانه زندانیان می شود، مد نظر قرار دهیم و یک طرف معادله بگذاریم نتیجه معادله فجایع بی شماری خواهد بود که می تواند در محیط بسته زندان ها اتفاق افتد.^{۱۵} همچنین زندان را می توان به زندان تشبیه کرد همان گونه که بیماران از بیماری خود می نالند انتظار بهبودی و خروج از بیمارستان را دارند چه بسا با پزشک و پرستار خود به ستیزه بر می خیزند، زندانیان نیز با مقایسه کردن جرم خود با جرم دیگران و مدت زندان تعیین شده بری خود و شخصی که نظیر جرم او را مرتکب شده و بحث در عادلانه و غیر عادلانه بودن احکام صادره نوعی بیماری و نبود آرامش در آنان به وجود می آید که حتی به مراقبان زندان اعتراض و با آنان به خشونت رفتار می کنند.^{۱۶}

زندانی در داخل زندان

فرصت زیادی برای

استفاده از فکر و قوه تخیل

خود دارد اگر این نیرو در

جهت مثبت و در راه اصلاح

او به کار گرفته نشود قطعاً

از این نیرو در جهت خلاف و

ارتکاب بزه استفاده

خواهد کرد

۲- آموزش و انتقال جرایم

اگر پذیرفته باشیم که زندان به مثابه یک جامعه است و می توان آن را همچون یک جامعه کوچک در نظر گرفت لذا همانگونه که یک جامعه به عنوان یک کل دارای یکسری اجزا و عناصر تشکیل دهنده بوده و همواره امکان این هست که برخی از این اجزا از قاعده و شکل بهنجار خاج شده و حالت نابهنجار به خود بگیرند، در محیط زندان ها نیز همواره این احتمال وجود دارد که شاهد پدیده های نابهنجار باشیم.^{۱۷}

از آن جا که شرایط زندان ها به گونه ای است که احترام به قانون را آموزش نمی دهد بلکه راه های گریز از قانون و نحوه ارتکاب جرایم جدید آموزش داده می شود. مجرمان اتفاقی به مجرمان حرفه ای تبدیل می شوند برخی معتقدند که مجرمان زمانی که وارد زندان می شوند چون ماری گزیده اند ولی هنگام خروج از زندان افعی می شوند.^{۱۸} بنابراین هدف اصلاحی مجازات حبس کوتاه مدت به لحاظ فقدان فرصت کافی از یک سو قابل تحقق نیست و از سوی دیگر مجازات حبس های بلند مدت خطر ناسازگار شدن

محکوم با اجتماع را پس از خروج از زندان در پی دارد. در زندان های دسته جمعی نیز به لحاظ انواع محرمین خطر تکرار جرم را افزایش می دهد و زندان انفرادی نیز طبع اجتماعی را در شخصیت محکوم ضایع می سازد. بنابراین اصلاحات انجام شده در رژیم زندان جنبه ارضایی آن را کم اثر نموده و انگ زندانی بودن نیز امید بازگشت به زندگی شرافتمندانه را از بین می برد. بدین لحاظ برخی مجرمین زندگی در زندان را به زندگی رنج آور و احیانا زحمت خارج ترجیح می دهند.^{۱۹}

۳- بیکاری و طرد اجتماعی

از دیگر آثار زینبار زندان محبوس شدن افراد فعال جامعه است. مجازات حبس ضمن آن که در حین اجرا باعث بیکار شدن یک عضو فعال جامعه می گردد پس از اجرا نیز باعث می شود که فرد موقعیت شغلی خود را دست بدهد و عضوی که در گذشته عضو کاری جامعه بود اکنون بسان عضو بیکار سربار جامعه می شوند.^{۲۰}

از دیگر مشکلات زندان نبود برنامه های تفریحی و سرگرم کننده برای زندانیان است. بنابراین خود زندانیان مجبورند که یکسری برنامه های تفریحی برای خود به اجرا درآورند که بعضا برخی از آن ها بره عنوان خلاف زندان محسوب می شود و مجازات در پی دارد.^{۲۱}

از سویی زندان موجب طرد اجتماعی زندانی می شود درصد قابل توجهی از خانواده ها، اقوام، دوستان و هم محله نسبت به مجرم آزاد شده بی اعتنا شده و هیچ تمایلی به معاشرت با وی از خود نشان نمی دهند. این امر سبب می شود که حس انتقام و کینه به جای عبرت و عاطفه در دل زندانی آزاد شده به وجود آید و هر چه بیشتر از جامعه و اطرافیان فاصله گیرد فرد به دور از نظارت و کنترل اجتماعی باز به ارتکاب اعمال مجرمانه مبادرت می ورزد.^{۲۲}

۴- عدم طبقه بندی صحیح در زندان

یکی از راه های جلوگیری از آسیب های زندان طبقه بندی زندانیان است که باید آن ها را بر حسب جنسیت، سابقه، سن، نوع جرم، تابعیت، میزان محکومیت به حبس، وضع جسمانی و... زندانی کرد. طبقه بندی زندانیان در زندان های کشور ما بر ملاک سن و جنس قرار می گیرد، هر چند برخی مواقع ملاک سن در نظر گرفته نمی شود، پس همه زندانیان صرف نظر از این ملاک (سن و جنس) با انواع جرایم اعم از سنگین و سبک آشنا و همچنین بدون توجه به تعداد دفعات محکومیت و نیز بدون عنایت به کیفیت و چگونگی ارتکاب جرایمشان در کنار یکدیگر قرار گرفته می شوند.^{۲۳} یعنی در واقع خواسته و ناخواسته زمینه را جهت آموزش های تبهکارانه و تبادل اطلاعات بزهکارانه فراهم می آورند به همین جهت جوان اغفال شده ای که شاید اگر به زندان محکوم نمی شد احتمالا هیچگاه مرتکب جنایات سنگین هم نمی شد.

بنابراین باید شیوه طبقه بندی زندانیان اصلاح شود

انواع سه گانه زندان های ایجاد شده کشورمان را که عبارتند از زندان باز، نیمه باز و بسته عمدتا در پایه ملاک های مطرح شده در هم آمیخت.^{۲۴}

۵- پایین بودن سطح بهداشت و اخلاق

اجرای مجازات زندان غالبا تقاضا می کند که تعداد کثیری از افراد تنومند برای مدت زمان مختلف در یک مکان محبوس شوند که در این مدت از آزادی بی نصیب و از تماس با همسرانشان محروم می شوند.

با توجه به این که تعداد افراد زندانی سال به سال افزایش می یابد و به موازات آن بر شماره زندان ها افزوده نمی شود اولیای امور ناگزیر آنان را در همان زندان ها جای می دهند از این رو مشاهده می شود که در سلول های زندان سه یا چهار برابر ظرفیتی که از طرف مسئولان بهداشت معین گشته زندانی نگهداری می شوند تراکم افراد زندانی، فقدان و یا کمبود وسایل بهداشتی و محرومیت آنان از تماس با همسرانشان باعث می شود که بیماری های واگیردار... در میان آنان شایع گردد.^{۲۵}

بدون تردید موقعیت زندان زمینه مساعدی است برای انتقال بیماری های واگیردار و عفونی مانند ایدز و هپاتیت. همچنین مسایلی همچون استفاده از مواد، تماس جنسی در زندان ها، خالکوبی و سوراخ کردن پوست و نیز شیوع بیماری های روانی، بیماری گال^{۲۶} و... در زندان به وجود می آید.

۶- پیامدهای برجسب خوردن

فرآیند برجسب زدن عده ای و بر چسب خوردن عده ای در یک جامعه مانند جامعه زندان را نظریه پردازان به دو مرحله اساسی تقسیم کرده اند: انحراف اولیه و انحراف ثانویه. در مرحله انحراف اولیه، افراد از هنجارهای اجتماعی سر بر می تابند ولی بر چسب نمی خورند و خود را منحرف نمی انگارند از این گذشته دیگر افراد جامعه نیز هنوز برای آنان احترام قایلند و آنان را منحرف نمی دانند. مرحله انحراف ثانویه زمانی رخ می دهد که رفتار انحرافی توسط افراد مهم جامعه مثل دوستان، والدین، کارفرمایان، مقامات، پلیس و دادگاه علنی و آشکار می گردد.^{۲۷} خطا کار و شخصی که هنجارها را زیر پا گذاشته به گفته «کار فینکل» مراسم بی آبرویی برایش اتفاق می افتد که در این صورت شخص محکوم به عمل انحرافی می شود. سرزنش و مجازات می گردد و مجبور می شود که برتری اخلاقی محکوم کنندگان اعتراف نماید و لذا بر چسب هایی مانند ابله، غیر عادی، کلاهبردار، بدکاره، معتاد، ولگرد و... را از دیگران دریافت می کند.^{۲۸}

۷- برآورده نساختن توقعات اندیشمندان حقوق

زندان دیگر در عمل آنچه را که مدعی آن است ارایه نمی هد هدف انسان های اواخر سده ۱۸ که برای مجازات زندان اقسام و درجاتی را منظور کرده بودند آن بود که

مجازات مذکور جنبه رعب انگیز به خود بگیرد انسان های اواسط سده ۱۹ را نیز نظر بر آن بود که زندان انفرادی موجبات ندامت محکوم را فراهم می سازد. در سده بیستم نیز زندان مکان و وسیله بازپروری اجتماعی محکوم محسوب می شد اما حقیقت این است که همه این امیدها بر باد رفته است زندان که می بایست ابزار اصلی کنش در مقابل بزهکاری باشد نه تنها به این مهم دست نیافته بلکه آمارها نشان می دهد که بزهکاری و تکرار جرم روند افزایشی مستمر و وحشتناکی را داشته است.^{۲۹}

علت این امر این است که کیفر حبس بعد از ارتکاب جرم بلافاصله و به گونه دفعه واحده اعمال نمی شود بلکه برای مدت زیادی طول می کشد. بنابراین آثار این مجازات در ایجاد اطمینان خاطر برای جامعه و از بین بردن ترس و واهمه آن جرم از نظر افراد اجتماع محور و نابود می شود. گذشت زمان باعث می شود شدت و غلظتی که وقوع جرم در نهاد دست اندرکاران قضاوت و اجرای قوانین کیفری ایجاد کرده بود از بین برود در نتیجه حالت دفاعی آنها کم شده و در تعیین نوع و مقدار کیفر تحت تاثیر قرار می گیرد. چه بسا اوقاتی که کیفر تا یک دهم مدار معمول کاهش می یابد و نهایتا گناهکار مجازات انجام شده را ناچیز می شمارد.^{۳۰}

باید سازمان های دولتی یا خصوصی در اختیار جامعه باشد که بتواند به زندانی آزاد شده کمک های مربوط به دوران پس از حبس را ارائه نماید. این کمک ها باید موثر باشند و پیش داوری ها در قبال فرد آزاد شده را کاهش دهد و به او امکان دهند تا جای خود را در جامعه باز نمایند

۸- تعارض با اصل شخصی بودن مجازات زندان

یکی از اصول حاکم بر مجازات های زندان اصل شخصی بودن مجازات هاست. بدین معنا که در مکتب اسلام هر کس مسئول اعمال خویش است و تخلفات و تعدیات هیچ کس به پایداری نوشته نمی شود. خداوند در قرآن می فرماید: «ولا تزرو وازره وزر اخری»^{۳۱}. حال تلاش عمده حقوقدانان نیز ارائه مجازات هایی است که ضمن برآورده ساختن اهداف اصلاحی و پیشگیری از جرم قاعده مذکور را مراعات کرده باشد.

علاوه بر این زندان منجر به قطع رابطه زندانی با زندگی عادی، خانواده، کار و دوستانش می شود. انتظار کسان و بستگان مجرم و درخواست آزادی او و مراجعات مکرر

جهت ملاقات زندانی و مسئولین قضایی جهت خلاصی و یا تخفیف مجازات زندانی همه و همه موجب هدر رفتن وقت و فعالیت اقتصادی آنان می شود فشارهای اقتصادی و روانی که بر اطرافیان زندانی وارد می شود مبین این معنا است که این کیفر با اصلی شخصی بودن مجازات زندان مغایرت دارد.^{۳۲}

۹- تحمیل هزینه های اقتصادی بر جامعه

مملو شدن زندان از زندانی موجب توسعه تاسیسات و افزایش نیرو و سایر هزینه های مربوطه می شود که تامین آن به عهده دولت و از بودجه عمومی مملکت می باشد. توضیح این که در کیفر زندان علاوه بر این که افراد زندانی از کار و فعالیت باز می مانند و جامعه از بازده آنان محروم می شود خزانه دولت نیز به جهت زندانی کردن افراد خلافکار به گونه کنترل نشده هزینه سنگینی را متحمل می شود.^{۳۳}

۱۰- کشتن حس مسئولیت

مجازات زندان نه تنها نیروی بازدارنده ندارد بلکه حس مسئولیت را نیز در نهاد زندانیان از بین می برد و آنان را به بیکاری و تن پروری سوق می دهد. زیرا بسیاری از زندانیان که مدت زیادی را در زندان به سر برده اند و در آنان با بیکاری و تن پروری روزگار گذرانده اند و تمامی نیازهای آنان از خوراک، پوشاک، مسکن و... بدون تحمل زحمت تامین گشته، چنان این وضع عادی جلوه می کند که حتی برای بیرون آمدن از زندان میل چندان نشان نمی دهند. در نتیجه احساس مسئولیت در مقابل خود و عائله شان در نهاد آنان نابود می شود چنانچه از زندان بیرون بیاید دوباره مرتکب جرم می شوند تا به زندان برگردند.^{۳۴} چرا که در زندان به برخی حوادثشان دسترسی پیدا می کنند که در بیرون از زندان امکان دسترسی به آن ها را ندارند از این رو در زندان هیچ نوع رنجی احساس نمی کنند و به طبع شوق زندان آن ها را به ارتکاب مجدد جرم وا می دارد تا بتوانند از واقعیت زندگی خود که در نظر آنها یک نوع زندانی جلوه گیر شده خلاصی پیدا کنند.

نتیجه گیری

با توجه به مطالب مطرح شده در این نوشتار باید خاطر نشان ساخت که زندان به عنوان یکی از قدیمی ترین مجازات های سنتی امروزه دیگر توقعات اندیشمندان حقوق جزا مبنی بر اصلاح و تربیت مجرمین و دفاع جامعه را به خوبی برآورده نمی سازد. زندان امروزه صرف نظر از این که هزینه های اقتصادی کلانی را بر جامعه و دولت تحمیل می کند به مدرسه ای مجرم ساز بدل شده است.

مکانی که مجرمین اتفاقی در کنار مجرمین حرفه ای قرار گرفته و در این راستا تجارب و تفکرات مجرمانه به سهولت مبادله می گردد. تجربه نشان داده است که زندان نه تنها مجرمین را اصلاح نکرده بلکه در اکثر موارد فرایند

سازش پذیری آنان را دشوار می کند و با این که به تأخیر انداخته حال با توجه به این که معایب و آسیب های زندان و تاثیر آن بر روی افراد زندانی بیشتر از مزایای آن است، بنابراین مسئولین امر و سیاستگذاران باید نقش حبس را که به عنوان مهم ترین مجازات موجود در اختیار دولت ها و قوانین کیفری می باشد و در رسیدن به اهداف خود به ویژه اصلاح و تربیت و بازسازی مجرم ناکام مانده مجدداً مورد بررسی قرار دهند و راهکارهای جدید را مطرح سازند.

◆ **پیشنهادات**

- ۱- زندان که محیط زندگی یک محکوم دورافتاده از اجتماع آزاد است باید به گونه ای باشد که مانع از تجلی امیال و احساسات انسانی او نگردد.
- جریان داخل آن نباید او را از تمام امیال و احساسات بشری محروم سازد. باید ملاقات ها و تماس های فامیلی صورت گردد و اگر این ملاقات های زندانی با خارج از محدود است باید برنامه ای جنبی برای آنان در نظر گرفته شود تا انزوا و فشار دوری از جامعه روحیه آنان را تضعیف ننماید.
- ۲- همه کارکنان زندان باید آموزش ببینند که با اقسام مجرمین زندانی چگونه برخورد شود در این راه از متخصصان علوم اجتماعی نیز حقوق دانان، جرم شناسان، روان شناسان، پزشکان، مددکاران و... استفاده نمایند.
- ۳- فراهم آوردن امکانات ورزشی برای زندانیان زندان تا به ورزش توجه زیادی شود. تا من افزایش فضا و لوازم ورزشی امکان انجام مسابقات داخل و خارج از زندان فراهم شود.
- ۴- باید دانست که وظایف جامعه در مقابل زندانی با آزادی او پایان نمی پذیرند. باید سازمان های دولتی یا خصوصی در اختیار جامعه باشد که بتواند به زندانی آزاد شده کمک های مربوط به دوران پس از حبس را ارائه نماید. این کمک ها باید موثر باشند و پیش داوری ها در قبال فرد آزاد شده را کاهش دهد و به او امکان دهند تا جای خود را در جامعه باز نماید.
- ۵- توجه به سوابق شخصیتی، اجتماعی و خصوصیات روانی، سن و جنس مجرم و گذشته آن ها در تصمیمات قضایی و اجرای مجازات ها باید مد نظر قرار گیرد.
- ۶- گاهی بیش از یک سال به دلیل بازداشت موقت با قرارهای تامین در زندان می مانند و گاهی بعد از چند ماه یا چند سال عفو می کنند در صورتی که مستحق آن نیستند.
- بنابراین هدف از زندان گم می شود و اجرا نمی گردد پس باید گفت برخی از مشکلات ناشی از قانون است و برخی مربوط به نداشتن تکنیک و تدابیر لازم برای بیرون آوردن زندانی از زندان، بنابراین مسئولین امر و قانونگذاران باید توجه خاصی به این امر داشته باشند و تدابیری درباره این امر به کار گیرند.

پی نوشت ها

- ۱ صانعی، پرویز، حقوق جزای عمومی ج ۲، گنج دانش، چاپ ۴، تهران ۱۳۷۱، ص ۱۸۱-۱۸۲
- ۲ عمید، حسن، فرهنگ فارسی، امیر کبیر، تهران ۱۳۶۳، ص ۲۹۳
- ۳ جعفری لنگرودی، ص ۶۱۵، شماره ۴۸۶۸
- ۴ سزار بکاربا، رساله جرایم و مجازات ها، ترجمه محمد علی اردبیلی، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، ج ۱، تهران ۱۳۶۸، ص ۷۸
- ۵ صانعی، ص ۱۸۳
- ۶ ژان پرادل، تاریخ اندیشه های کیفری، ترجمه علی حسین نحفی ابرند آبادی، دانشگاه شهید بهشتی، با همکاری موسسه نشر یلدا، ج ۱، تهران ۱۳۷۳، ص ۶۲-۶۳
- ۷ حکیم الهی، هدایت، با من به زندان بیایید، چاپ ۴، پاریزی، تهران ۱۳۲۵، ص ۱۶۵
- ۸ دانش، تاج زمان، حقوق زندانیان و علم زندان ها، چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۶۸، ص ۶۶
- ۹ ناصر قاسمی، اقدامات تامینی و تربیتی در حقوق کیفری ایران، میزان ج ۱، تهران ۱۳۷۴، ص ۳۰
- ۱۰ همان ص ۱۱۲
- ۱۱ خروقی شوکت آبادی، محمود، تاثیر زندان بر زندانی، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق زا و جرم شناسی، ۱۳۸۰-۱۳۸۱
- ۱۲ عبدی، عباس، آسیب شناسی اجتماعی، تاثیر زندان بر زندانی، چاپ ۱، تهران، پیام ۱۳۷۱، ص ۱۸۲
- ۱۳ کوشا، جعفر، تاثیر زندان بر زندانی، نشریه پیک زندان، ۸۰/۳/۲۱
- ش ۱۱۰
- ۱۴ برگرفته از گزارش ارایه شده در مورد جایگزین حبس، مرکز مطالعات بین المللی دانشگاه تهران اسفند ۱۳۸۱
- ۱۵ یآوری، جواد، بررسی روابط جنسی زندانیان مرد در ایران و آمریکا، پایان نامه کارشناسی ارشد سازمان زندان ها و اقدامات تامینی و تربیتی، ۱۳۷۹-۱۳۸۰
- ۱۶ اداره کل استان اردبیل، شورای تحقیقات استان اردبیل، بررسی آثار حبس طولانی مدت بر خانواده های زندانیان، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۵، سال ۲، خرداد ۸۲، ص ۵۳
- ۱۷ شمس، علی، جامعه شناسی زندان، تهران، تربیت، چاپ ۱، سال ۱۳۸۳، ص ۳۷
- ۱۸ هفته نامه اجتماعی، فرهنگی، سیاسی اندیشه، مصاحبه با خانم دکتر شهلا معظمی، خرداد ۱۳۸۲، ص ۱۳
- ۱۹ فرجاد، محمدحسین، آسیب های اجتماعی و جامعه شناسی انحرافات، تهران، بدر، چاپ ۲، ۱۳۷۹
- ۲۰ رک آسیب های اجتماعی ص ۷۶
- ۲۱ مانیوس، راجر و فرانسیس، پینتر، زندان ها در هزاره سوم، ترجمه لیلا اکبری، انتشارات راه تربیت وابسته به مرکز آموزش و پژوهش سازمان زندانها، ۱۳۸۰، ص ۲۱۷۹، ج ۱
- ۲۲ عبدی، همان ص ۱۲۰
- ۲۳ آشوری، محمد، جایگزین های زندان، یا مجازات های بینابین، چاپ ۱، تهران، گرایش ۱۳۸۲، ص ۱۴۸
- ۲۴ رک تاثیر زندان بر زندانی ص ۱۱۱
- ۲۵ خزانی، منوچهر، بحثی پیرامون توقیف احتیاطی یا قرار بازداشت متهم و آثار آن، مجله کانون وکلا، شماره ۱۴۸ و ۱۴۹، ص ۱۱۰، ۱۳۷۹
- ۲۶ نوعی بیماری عفونی که ضایعاتی در لابه لای انگشتان دست روی کناره انگشتان، کف دست، زیر بغل، چین های مچ دست، و... دیده می شود و به صورت خارش شدید ظاهر می شود.
- ۲۷ رک تاثیر زندان بر زندانی ص ۱۷۶
- ۲۸ احکام زندان در اسلام، الدكتور اشیرخ الوائلی، ترجمه محمد حسین بکابی، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۴، چاپ ۲
- ۲۹ رک آسیب های اجتماعی و جامعه شناسی انحرافات، ص ۱۸۷
- ۳۰ احمد وائلی... ص ۲۲۰
- ۳۱ انعام/۱۶۴
- ۳۲ رک جایگزین های زندان، یا مجازات های بینابین، ۱۶۲
- ۳۳ رک آسیب های اجتماعی و جامعه شناسی انحرافات، ص ۱۹۰
- ۳۴ وائلی، ص ۲۱۲